

KONYA MEVLÂNÂ MÜZESİ KÜTÜPHANESİ 2455 NUMARADA KAYITLI BİR ŞİİR MECMÛASI

Yard.Doç.Dr.Semra TUNÇ*

Mecmûalar, Türk edebiyatı, özellikle Klasik edebiyatımız için önemli kaynaklardır. “Derlenmiş, toplanmış” demek olan mecmûa, aynı konuda yazılmış manzûm ve mensûr edebî yazıları topladığı gibi, muhtelif konularda da yazılmış eserleri ihtivâ edebilir. Hatta farklı dillerde edebî parçaları da bir araya getirebilir.

Genel olarak mecmûalar;

1. Nazîre mecmûaları,

2. Seçme şiir mecmûaları(mecmû‘a-ı eş‘âr, mecmû‘a-ı devâvîn),

3. Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan mecmûalar (mecmû‘a-ı edviyye, mecmû‘a-ı tevârîh, mecmû‘a-ı mu‘ammeyât, mecmû‘a-ı münşe‘ât, mecmû‘a-ı resâ‘il...),

4. Karışık, yani manzûm ve mensûr veya farklı dillerle yazılmış parçalarından oluşan mecmûalar,

5. Derleyeni belli mecmûalar (Ömer bin Mezîd, Mecmû‘atü‘n-Nezâ‘ir; Eğirdirli Hacı Kemâl, Câmi‘ü‘n-Nezâ‘ir; Edirneli Nazmî, Mecma‘u‘n-Nezâ‘ir; Pervâne Bey, Pervâne Bey Mecmû‘ası; Budinli Hisâlî, Metâli‘ü‘n-Nezâ‘ir) şeklinde tasnîf edilir¹.

Türk şiir tarihi açısından değerli kaynaklar olan mecmûalar sayesinde, edebiyat tarihlerindeki bir kısım bilgiyi netleştirmek ve zaman zaman da düzeltmek, yeni yeni bilgiler eklemek mümkün olabilir.

* Selçuk Üniv. Fen-Edeb. Fak. Türk Dili ve Edeb. Bölümü.

¹Geniş bilgi için bkz: **Günay Kut**, “Mecmû‘a”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler, İsimler, Eserler, Terimler)*, C.6, Dergâh Yay. İstanbul, 1986, s.170-72.

Derleyeni ve yılı tam olarak bilinmese de bir mecmûanın derleniş tarihi, içindeki parçalardan yaklaşık olarak tesbit edilebildiği için, döneminin şiir zevkini, beğenilen şâirlerini ve hatta toplanan şiirlere göre de yazıldığı dönemin en beğenilen şiirlerini belirleme imkânı verir. Yine mecmûalarda dîvan sâhibi olmayan, hatta dîvânı bulunduğu halde şiiri dîvânında bulunmayan şahsiyetlere ve eserlere rastlanabilir. Kısaca, Türk şiirinin gelişimini, değişimini ve geçirdiği merhaleleri tesbitte mecmûalar özellikle seçme şiir mecmûaları ve nazîre mecmûalarının önemi küçümsenemez. Bununla birlikte, mecmûalar hakkında bugüne kadar yeterli araştırma yapılamamıştır².

Bizim yazımıza konu olan Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi 2455 numarada kayıtlı mecmûa da bu cins değerli bir kaynaktır. Mevlevî ve mevlevî muhibbî şâirlerin şiirlerini ihtivâ etmesi itibarıyla bu mecmûayı -yukarıdaki tasnife ilaveten- “meşrebi aynı şâirlere ait şiirlerin toplandığı mecmûalar” şeklinde altıncı tip olarak kabul edebiliriz.

Mecmûanın tavsifi, mahiyeti ve mündericatu ile ilgili kısaca şunları söyleyebiliriz: İlk varaktaki “Sâbık türbedârın hattıdır. Derviş Ömer Feyzî-i Sivâsî” kaydına göre mecmûayı istinsah eden Derviş Ömer Feyzî-i Sivâsî’dir. Yazı talik, sayfa kenarları ve şiir başlangıçları cedvelli, her sayfada 15 satır olmak üzere 124 yapraktır. Tertibinde, nazım şekline, vezne veya kronolojiye bağlı belli bir metod yoktur. 15. yüzyıl sonu ile 19. yüzyıl ilk yarısında yaşamış 78 şâirin 154 şiirini muhtevîdir. Bu şâirler; Âdem, ‘Adlî (II.Mahmûd), ‘Âkif, Ârâmî, ‘Ârif, ‘Arzî, ‘Âşık Ömer, ‘Azîzî, ‘Azmî, Küfrî-i Bahâyî, Bâkî, Bayatî, Behîştî, Bekâyî, Birrî, Cinânî, Enîs, Esîf, Fasîh, Fâzıl, Fehîm-i Kadîm, Fennî, Fevrî, Feyzî, Fuzûlî, İeyh Gâlib, Garîbî (Ebûbekir Çelebi), Gavsî, Günâhî, Hâfız, (Konyalı), Hakkî (Erzurumlu İbrahim), Hamdî, Halîlî, Hayâlî Bey, Hayâtî, Hıfzî, Hilmî (Bostan Çelebi), Hüdâyî, İshâk, Muhibbî, Nâbî,

²Konu ile alakalı birkaç çalışma: **Ali Nihat Tarlan**, Şiir Mecmûalarında VXi ve VXiI. Asrın Divan Şiiri, 1-3. Fasikül, 1948, 4. Fasikül, İstanbul, 1949; **Mine Mengi**, “Bir şiir mecmûası Hakkında”, *Türkoloji Dergisi*, C.VII; **Mustafa Canpolat**, Mecmûatü’n- Nezâir, Ankara, 1982; **Hüseyin Ayan**, “Bir Nazîre Mecmûası”, *Marmara Üniv. Fen-Edeb.Fak.Türklük Araştırmaları Dergisi*, (Âmil Çelebioğlu Özel Sayısı), S.7, (İst. 1993); **H. Ayan**, “Bir Şiir Mecmûasında Ahmed Yesevî”, *Selçuk Üniv. Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.3. (Konya, 1997); **Bahattin Kahraman**, “Bir Şiir Mecmûası”, *Selçuk Üniv. Fen-Edeb. Fakültesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, yıl:1992-93, S.7-8.

Nahvî, Nâtîkî, Necâhî, Nef'î, Nesîb, Neş'et (Hoca Neş'et), Ni'metî, Niyâz, Nutkî, Pervâne, Râgîb, Râsih, Riyâzî, Rûhî (Bağdatlı), Sâbir Pârsâ, Sabûhî, Sâfî, Safvet, Samî, Semâ'î (Dîvâne Mehmed Çelebi), Senâyî, Sıdkî, Siyâhî, Sûzî, Sücûdî, Şâhidî, Şem'î (Prizrenli), Şem'î (Konyalı), Şemsî, Şûrî-i Meczûb, Tâbî, Vâsîf (Enderunlu), Vehbî (Edirneli), Veysî, Yahyâ, Yahyâ Efendi, ve Zekâyî'dir³. Mecmûadaki 155 şiirin nazım şekillerine göre dağılımı ise şöyledir: 69 gazel , 1 eksik kasîde, 9 muhammes, 35 tahmîs, 23 müseddes (biri müseddes-semâî), 3 tesdîs, 2 müsebbâ', 3 müsemmen, 4 tesmîn, 2 terkîb-i bend, 3 tercî-i bend ve her bendi Hz. Muhammed'in bir uzvunu konu eden hilye mahiyetinde 20 bendlik bir manzûme⁴.

Amacımız bir mecmûayı tanıtmak ve muhtevâsını ortaya koymak olduğundan metin mukayesesı yapmadık. Sadece veznin uymadığı ve yanlış yazıldığı düşünmüşümüz durumlarda problemi halletmek için ilgili dipnotta verdiğimiz kaynaktan yararlandık. Ayrıca, bazan manzûmelerin nazım şekillerine göre yanlış isimlendirildikleri tesbit edilmiş ve düzeltilmeye çalışılmıştır. Mecmûanın mündericâtı, gazellerde matla beyitleri, tercî-i bendlerde ilk bendin birinci beyti ve vasıta beyti, tercî dışındaki diğer musammatlarda ilk bendler verilerek ortaya konmuştur. Şiirler, mecmûadaki sırasına göre değil, faydalı olabilmek amacıyla, alfabetik sıraya konan şâirlerin adı altında verilmiştir. Şâirinin kimliğini delillendirmek bakımından şiirlerin yerleri, ulaşabildiğimiz kadarıyla dîvanından ve diğer kaynaklardan dipnotlarla gösterilmiştir. Buna bağlı olarak şâirlerin ölüm tarihleri de kaydedilmiştir. Böylece aynı mahlası kullanan şâirlerden hangisine ait olduğunu görme imkânı sağlanmıştır. Şiiri delâletiyile kimliğini netleştiremediğimiz şahsiyetler soru işaretiyle kaydedilmiştir. Ayrıca mahlassız bir tahmîs, bir müsebbâ

³ Abdülbaki Gölpınarlı hazırladığı katalogda mecmûayı tanıtırken 69 şâir adı kaydeder. Sıraladığı bu şâirlerden: Nakşî, Celâl Paşa (Argun), Nedîm, Şerîfî, Rahmî, Hayretî, Nev'î ve Meşkî'nin şiirleri değil, şiirlerini tahmîs, tesdîs, tesmîn ve tazmînler vardır. (Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi Kataloğu, C.II, TTK. Ankara, 1971, s.368.)

⁴ Bu manzûme dört nusralı bendlerden müteşekkildir. Bendlerin herbiri, Hz. Peygamber'in –saçından ayağına kadar- bir uzvunu konu etmektedir. A.Gölpınarlı bunları tuyuğ olarak kaydeder. (Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik, İnkılap ve Aka Kitabevi, İstanbul, 1983, s.490.) Ancak, gerek konu bütünlüğü ve gerekse son bendde şâirinin mahlasının bulunuşu, bunların müstakil birer tuyuğ olmadığını göstermektedir.

ve Mevlânâ ile Şems-i Tebrîzî adıyla söylenmiş iki gazelin şâirleri tesbît edilememiştir.

Mecmûadaki şiirlerde kullanılan vezinleri ise manzume sayılarıyla birlikte aşağıda veriyoruz:

1.Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün	(53)
2.Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün	(40)
3.Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün	(30)
4.Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün	(14)
5.Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ülün	(5)
6.Mef'ûlü Mefâ'ilün Mef'ûlü Mefâ'ilün	(3)
7.Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün	(2)
8.Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün	(2)
9.Müfte'ilün Müfte'ilün Müfte'ilün Müfte'ilün	(1)
10.Müfte'ilün Müfte'ilün Fâ'ilün	(1)
11.Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'ülün	(1)
12.Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün	(1)
13.Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün	(1)

İncelediğimiz mecmûa yukarıda da belirttiğimiz gibi mevlevî veya mevlevî muhibbi şâirlerin şiirlerini ihtivâ etmektedir. Bu şiirlerin büyük bir bölümünün ise Esrâr Dede Tezkiresinde de mevcuttur. Bilindiği gibi söz konusu tezkiredeki şiirlerin çoğunluğu 18. yüzyılın usta şâiri ve dîvan şiirinin son büyük temsilcisi Şeyh Gâlib tarafından seçilmiştir. Bu da mecmûanın değerini haklı olarak artırmaktadır. En azından mevlevî şâirlerin en güzel şiirlerini derlemesi ve kaynaklarda adı zikredilmeyen bazı şâirleri tesbit imkânı sağlaması bakımından da önem arzeder.

Son olarak, alfabetik sıraya konan 78 şâir ve bu şâirlere ait 154 şiirin matla beyitleri veya ilk bendleri, nazım şekilleri (şiiri tahmîs, tesdîs, tesmîn, tazmîn ve tanzîr edilen şâiri birlikte), beyit veya bend sayıları ile varak numaraları da gösterilerek aşağıda verilmiştir:

ÂDEM DEDE (ö.1063/1653)

‘Âlemde ğam kişiye dem-â-dem gelür gider
Âdem mi var ki ‘âleme hürrem gelür gider⁵

(gazel, 5 beyit, 2a)

Derd ehli libâsını ‘aşk ile giyen gelsün
Zehrini şeker gibi zevk ile yiyen gelsün⁶

(gazel, 5 beyit, 2b)

Humâr-ı bâde-i ğafletle hayli evkâram
Şafâsı yok diyü dehrün ‘aceb dil-fikâram
Ne âh u zârâ meded var ne bellü bî-zâram
Ne ‘aşka şabr ider oldum ne ‘aql ile yâram
Ne kârî başa çıkardum ne bellü bî-kâram⁷

(Semâ’ nin gazelini tahmîs, 5 bend, 10a)

‘ADLÎ (II.Mahmûd, ö.1255/1839)

Ebrûlarınî zahmî nihândır cigerümde
Gül-ruhlarınî handeleri çeşm-i terimde
Eşküm yirine kan dökülür dîdelerimde
Sevdâ-yı maḥabbet esiyor şimdi serimde
Takdîre nedir çâre bu varmış kâderimde⁸

(muhammes, 5 bend, 119a)

‘ÂKİF (?)

Felek tennûre-pûş abdâldur ol şüh-i devrânun
Şafaḫ dâmân-gîr-i ilticâsında o cânânun
Kemer-bend-i elif lâmında olmuş Kehkeşân anun
Döner pervâne-veş neyyir umar dergâh-ı ihsânun
Tutuşmuş dâmeni şem‘-i ruhunda mâh-ı tâbânun

(Celâl Paşa’nın gazelini mutarraḫ tahmîs, 9 bend, 50b)

Alma âhum dudısardur pür-şerârumdan şaḫın
Pek yıkuḫdur hücre-i dil inkisârumdan şaḫın

⁵ İlhan Genç, Esrâr Dede, Tezkire-i Şu‘arâ-yı Mevleviyye (İnceleme-Metin), Basılmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniv. SBE, Erzurum, 1986, s.12.

⁶ a.g.e. s.11.

⁷ a.g.e. s.12.

⁸ Avni Erdemir, Anadolu Sahası Musikişinas Divan Şairleri, TÜSAV, ankara, 1999, s.33.

El-ḥazer seyl-i sirişk-i bî-ḳarārundan şaḳın
 Yaḳma cānum nāle-i bî-iḥtiyārundan şaḳın
 Dökme ḳanum āb-ı çeşm-i eşk-bārundan şaḳın
 (Fuzûlî'nin gazelini tahmîs, 6 bend, 44b)

Reh-neverd-i kūhsār-ı fırḳatam şahrā nedür
 Ben o Mecnūnam ki bilmem Ḳays-ı bî-pervā nedür
 Dostum fark-ı ruḥunda mihr-i pertev-zā nedür
 Ḥasret-i la'lün unutturdı mey-i ḥamrā nedür
 Öyle ser-mestem ki idrāk itmezem dünyā nedür
 Men kimem sāḳî olan kimdür mey-i şahbā nedür
 (Fuzûlî'nin matlainı tazmîn yoluyla tesdîs, 5 bend, 49b)

ÂRÂMÎ (IV. Murād Dönemi)

Sāḳiyā la'l-i lebün peymāne şeklin bağlamış
 Cür'asın nūş eyleyen mestāne şeklin bağlamış⁹
 (gazel, 5 beyit, 3b)

ÂRİF (Siyāhî'nin oğlu, ö.1138/1725-26)

Bu cilvegāhda ol yekke-tāz-ı ma'nāyam
 Reh-i ṭalebde şitābende-i temennāyam
 Fezā-yı aşḳ u maḥabbetde bād-peymāyam
 Ben ol sebük-rev-i deşt-i fenāya hem-pāyam
 Nişîn-i kūh-ı ḳanā'at nedim-i Anḳāyam¹⁰
 (Siyāhî'nin gazelini tahmîs, 5 bend, 8a)

ÂRZÎ DEDE (ö.1075/1664)

Sînemde olan yārelerüm yāre dimezler
 Her yāreyi bildüm ki gönül yāre dimezler¹¹
 (gazel, 5 beyit, 6a)
 İder zülfîn mu'anber ol gül-i ter şāneden şonra
 Alur 'āşîḳlaruñ gönlin ele ammā neden şonra¹²
 (gazel, 6 beyit, 6a)

⁹ İ. Genç, a.g.e., s.31.

¹⁰ a.g.e., s.329.

¹¹ a.g.e., s.321.

¹² a.g.e., s.321.

‘ÂŞIK ÖMER (17.yy)

Bir âfet yüzlü dil-dârun yine oldum giriftârı
Cihânda görmedüm ki böyle bir yâr-i cefâkârı
Meni ağlatdı dünyâda varup güldürdi ağyârı
Bulursam rûz-ı maşşerde eger ol bî-vefâ yârı
Açam başum dökem yaşum yaşam yırtam kılam zârı
O yâr ile benüm da‘vâm nice faşl eyleye Bârî¹³

(müseddes- semâ’î, 4 bend, 48a)

‘AZÎZÎ (ö.1140/1727)

‘Aşıkân kadrini bilmez dil-rübâlardan meded
Kulları hâlini anmaz pâdişâlardan meded¹⁴

(gazel, 5 beyit, 15a)

‘AZMÎ (?)

Hamdü li’llâh ki derûnum yine kıldı kederi
Mîve-dâr oldu bu dem çünkü zebânım şeceri

(...)

Vasita beyti:

Pîrden aldım ezeli Lem-yezeliden haberi
Okudum kavî-i ‘Alîden haber-i mu‘teberi

(Senâyi‘ye nazîre tercî-i bend, 5 bend, 42a)

BAHÂYÎ (Küfrî-i Bahâyî, ö.1071/1660-61)

Zâhidün her ne kadar ta‘nı fîrâvân olsa
Aña gam çekmez idük zerrece ‘irfân olsa
Rafz u ilhâd nedür anlâsa iz‘ân olsa
Şıdık ile mezheb-i İslâmıda püyân olsa
Bize mülhid diyenün kendüde îmân olsa
Dağl iden dînümüze bârî müselmân olsa¹⁵

(müseddes, 4 bend, 87a)

BÂKÎ (ö. 1008/1600)

‘Aqlumı gamze-i cāduları meftûn itdi
Gönlümü silsile-i mûları mecnûn itdi¹⁶

¹³ Sadettin Nüzhet Ergun, Âşık Ömer ve Şiirleri, Semih Lutfi Matb. (tarih ve yer yok) s.93.

¹⁴ İ. Genç, a.g.e., s.331.

¹⁵ Büyük Türk Klasikleri, C.5, Ötüken-Söğüt, İstanbul, 1987, s.196.

(gazel, 7 beyit, 112a)

Rāyet-i fitne çeküp ol kad-i dil-cū begler
 Üşdiler yanına her şüh-ı cefā-hū begler
 Bir yire geldi nice gamzesi cādū begler
 Bir alay oldı perî şîvelü āhū begler
 Gözi āhūlaruñ alayına yā Hū begler¹⁷

(Necâtî'nin gazelini tahmis, 6 bend, 83b)

BAYATÎ (?)

Dilā ādem olan kavlinde şādık olmağdur¹⁸
 Bu devr-i pîr- zende merd 'ahde şabık olmağdur
 Kişi halk olmadın evvel muhibb-i Hâlık olmağdur
 Maḥabbetden ğaraż şanmañ ki Qays u Vāmık olmağdur
 Hüner bir ḥalet ile vaşl-ı yāre lāyık olmağdur

(Nevî'nin gazelini tahmîs, 5 bend, 118a)

BEHİŞTÎ (Vizeli ?,979/1571)

'İzārūm hem-'ıyārı zer bulunmaz gerçi zerlerde
 Ne aşşı i'tibārı yok miyān-ı sîm-berlerde
 'Aceb mi halka olursa ümîdüm gūşı derlerde
 Lebün kandı niçe şîrîn ise cānā şekerlerde
 Vişālūñ va'desi çağ öyle tatlıdur ḥaberlerde

(muhammes, 5 bend, 117b)

BEKÂYÎ (ö. 1000/1592)

Dile ḥatṭuñ ḥaberin düşmen-i bed-hū getürür
 Bāğda sebze temāşāsını kayğū getürür¹⁹

(gazel, 4 beyit, 8b)

Ger dilersen keşf-i esrār-ı ma'ānî vire el
 Fetḥ ola her müşkilāt u mümkinātūñ ola ḥal
 Dest-i kudret ref idüp çeşm-i revānuñdan 'ilel
 Pertev ura ḥāne-i ḳalbünde 'aşq-ı Lem-yezel

¹⁶ Sabahattin Küçük, Bâkî Dîvânı, Tenkidli Basım, TDK, Ankara, 1994, s.405.

¹⁷ a.g.e., s.98.

¹⁸ Mısra vezne göre eksiktir.

¹⁹ İ. Genç, a.g.e., s.57.

Nūr-ı Zātu'llāha albūn itmek istersen maal
Sūr yüzūn dergāh-ı pāk-i Hāzret-i Monlāya gel²⁰
(müseddes, 5 bend, 14b)

BİRRİ (Birr-i Attār, ö.1120/1708-09)

Ezel cām-ı maabbetden ienler mevlevilerdür
O cāmūn cür'asın halka saanlar mevlevilerdür²¹
(gazel, 7 beyit, 12a)

Bülbülānuz sīne-i ber-dāğdur gūlzārumuz
Sīne-āk olsa n'ola gūş eyleyüp gül zārumuz
Hem-ü serv-āzādīyüz bu bāğda yok bāzārumuz
Oldı istiğnā bu bāzār-ı fenāda kārumuz
Biz gedāyuz geri kim şāhānedür evārumuz
Hāzret-i Monlā-yı Rūmīdür bizüm hūnkārumuz²²
(müseddes, 5 bend, 21b)

CİNĀNĪ (ö.1004/1595-96)

Zīver-i fazl iledür ehl-i dilūn 'unvānı
Viremez kimse kemāline anūn noşānı
Gam degül buğz ile eyleser 'adū bühtānı
N'idelüm böyle imiş avm-i hasūduñ şānı
Sevenūn bendesiyüz sevmeyenūn sultānı²³
(tahmis, 6 bend, 88b)

ENİS (Receb Enis Dede, ö.1147/1734-35)

Söyle bülbül gōnceler hāmūş güller gūşdur
Meclis-i gülşen müheyyā vaqt-i nūş-ā-nūşdur²⁴
(gazel, 9 beyit, 103a)

²⁰ a.g.e., s.56.

²¹ a.g.e., s.62.

²² a.g.e., s.60.

²³ Cihan Okuyucu, Cinānī, Hayatı, Eserleri, Dīvanının Tenkidli Metni, TDK, Ankara, 1994, s.255. (Bu şiire tahmīs denmiş, ancak kimin şiirini olduğu belirtilmemiştir. Biz de tesbit edemedik).

²⁴ Halil Güntan, Receb Enis Dede, Hayatı, Edebī Kişiliği ve Divanının Tenkidli Metni, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniv. SBE, Konya, 1990, s.191.

Cefâsın hep hele ben bî-kâm için şağlar
 ‘Aceb luğfun sitem-meşreb kime ikrâm için şağlar²⁵
 (gazel, 7 beyit, 102b)

Aşinâ-yı Rûh-ı Kudse hâlet-efzâdır semâ^c
 Teşnegân-ı bezm-i ‘aşka şevk-bahşâdır semâ^{c26}
 (gazel, 5 beyit, 2b)

İltifât itmeme ziyâ-yı mihre zâ’ildir diyü
 Mâha da kılmam nazar hürşîde mâ’ildir diyü²⁷
 (gazel, 5 beyit, 93a)

Nîgeh pervâne veş durmaz düşer şem^c-i cemâl üzre
 İder şâhib-nazar varın fedâ vech-i kemâl üzre²⁸
 (gazel, 11 beyit, 104a)

Şarâb-ı nâzdan çeşm-i siyeh mestâne olmaz mı
 O meste aşinâ ‘âkıll ‘aceb dîvâne olmaz mı²⁹
 (gazel, 5 beyit, 96b)

Şafâ-yı hâtıruñ ister gönül bir yâr gördün mü
 Dil-i mecrûhuña merhem olur dil-dâr gördün mü³⁰
 (gazel, 5 beyit, 103b)

ESÎF (ö.1145/1732)
 Gül gibi olmak dilersen şâd u handân ey gönül
 Lâle-veş elden bırakma câmı bir ân ey gönül³¹
 (gazel, 5 beyit, 3a)

FASÎH (Ahmed Dede, ö.1111/1699)
 Sâkı ki ‘aks-i rüyını sâgarda gösterür
 Ateşle âbî hâşılı bir yirde gösterür³²
 (gazel, Nevî’ye nazîre 5 beyit, 16b)

²⁵ a.g.e., s.190.

²⁶ a.g.e., s.202.

²⁷ a.g.e., s.233.

²⁸ a.g.e., s.241.

²⁹ a.g.e., s.249.

³⁰ a.g.e., s.250.

³¹ İ. Genç, s.35.

³² Mustafa Çıpan, Fasîh Ahmed Dede, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânı’nın Tenkidli Metni, C.II, Basılmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniv. SBE., Konya, 1991, s.89.

FÂZİL(Halîl Dede ?, ö.1088/1677)

Rahm ider yok bânâ hiç nâlelerümden ğayrı
Hiç bir ağlar bulamam çeşm-i terümden ğayrı
Hem-demüm yok benüm âh-ı şererümden ğayrı
Beni yoklar bulunur mı kederümden ğayrı
Bir yanar yok benüm için cigerümden ğayrı
Bir acır mı bulunur yârelerümden ğayrı
(müseddes, 5 bend, 20b)

FEHÎM (ö.1058/1648)

Zerre-veş ser-geştesiyem bir şehûn k'itse hicâb
Mâhdan eyler niķâbın sâyebânın âfitâb
Gâh ider pinhân niĝehle 'âşıkın mest ü ħarâb
Geh teĝâfülle ider erbâb-ı dilden ictinâb
Neşve-i ħayretle lâl olmuş dil-i pür-ıztırâb
Nice itsün böyle bir fettâna tevcîh-i ħitâb
Göz uciyla 'âşıķa geh nâz ider gâhî 'itâb
Bir sü'âle yir kıomaz ol ĝamze-i ħâzır-cevâb³³
(Nef'î'nin matlamı tazmîn yoluyla tesmîn, 7 bend, 77b)

FENNÎ (ö.1120/1708)

Câm-ı vişâli ħaşret-i cânân çeken çeker
Renc-i ħumârı saĝâr-ı hicrân çeken çeker³⁴
(gazel, 8 beyit, 16a)

FEVRÎ (ö. 978/1570-71)

Ĥudâyâ kimini mülkinde şâhib-ĥil'at-i tâc it
Kiminün taĥtını Şeddâdî kaşrın nuķre-i 'âc it
Kimin Hârûn kimin Mu'taşım kimini Ĥallâc it
Beni ne mübtelâ ne imtilâ eyle ne ĥod ac it
Ne senden eyle müstaĝnî ne senden ĝayra muĥtâc it³⁵
(muhammes, 5 bend, 13b)
Tâ-key ey dil heves-i vuşlat-ı dil-dâr daĥı
Tâ-be-key bî-hûde endîşe-i çepkâr daĥı

³³ Tahir Üzgör, Fehîm-i Kadîm, Hayatı, Sanatı, Dîvanı ve Metnin Bugünkü Türkçesi, Atatürk Kültür Merkezi Yay. Ankara, 1991, s.270.

³⁴ İ. Genç, a.g.e., s.386.

³⁵ a.g.e., s.399.

Yiter inşâf yiter eyleme tekrâr dağı
 Cân belâ başka belâdur bu dil-i zâr dağı
 Ne belâdur bâna bu cism-i pür-efkâr dağı
 (muhammes, 5 bend, 80a)

Şerefi yir yüzün zümre-i insân iledür
 Asumânun nite kim encüm-i rahşân iledür
 Ten-i efsürdelerün zindel,g, kan iledür
 Harekâtiyla sükûni bedenün cân iledür
 ‘Âşık-ı haste-dilün şıhhati cânân iledür
 (Meşki'nin gazelinini tahmîs, 5 bend, 116b)

FEYZİ (?)

Nâvek-i cevruñ ile ey şeh-i iklîm-i cefâ
 Eyledün kâmetümi niye kemân gibi dü-tâ
 N'ola bu hışma sebeb ney ki günâhum ‘acebâ
 Gözün üstinde kaçun var dimedi kimse saña
 Ya niçün gitmez elünden güzelüm oğ ile yâ
 (Şerifi'nin gazelinini tahmîs, 5 bend, 81a)

Bulmak istersen eger menzilgeh-i taḥkîka yol
 Ma'rifet rāhında olğil peyrev-i ehl-i vuşul
 Sil gönül āyinesin hîç kalmasun jeng-i ğuful
 Bu sözi vird-i zebân it hem-çü erbâb-ı ‘uḳul
 Birdür Allāh iki ‘ālem penāhidur Resul
 Al ü aşhâbidur anun reh-ber-i ehl-i kabul
 (müseddes, 9 bend, 114a)

FUZÛLÎ (ö.963/1556)

Cândadur şubḥ-ı ezelden mihr-i ruḥsāruñ senün
 N'ola tā şām-ı ebed olsam talebkāruñ senün
 İmdi cânā bolmışam min ‘āşık-ı zāruñ senün
 Ey ezelden tā ebed gönülüm giriftāruñ senün
 Çāre ḳılğıl kim bolupdur esrük efkārūñ senün³⁶
 (Lutfi'nin gazelinini tahmîs, 5 bend, 113b)

³⁶ Kenan Akyüz-Sedit Yüksel-Müjgan Cumbur-Süheyl Beken, Fuzûlî, Türkçe Dîvan, TTK. Ankara, 1958, s.462.

Dün sâye şaldı başuma bir serv-i ser-bülend
Kim kıddi dil-rübâ idi reftârı dil-pesend
Güftâra geldi nâ-geh açup la'î-i nûş-ıhand
Bir piste gördüm anda töker rîze rîze kıand
Şordum meger bu dürc-i dehendür didüm didi
Yoğ yoğ devâ-yı derd-i nihânun durur senün³⁷
(müseddes, 7 bend, 75a)

GÂLİB (Şeyh Gâlib, Es'ad,ö.1213/1799)

Efendimsin cihânda i'tibârım varsa sendendir
Miyân-ı aşıkânda iştihârım varsa sendendir³⁸
(gazel, 8 beyit, 102a)

Düşdi âteş şimdi bir 'ummâna kim çeşmimdir ol
Oldı deryâ-ıhîz o âteş-hâne kim çeşmimdir ol³⁹
(gazel, 8 beyit, 18a)

Tâ-be-key 'arşa çıka âh-ı dil-i nâ-şadım
Gökleri inlede hasretle giden feryadım
Nice bir cânı yağa nâle-i âteş-zadım
Müsta'id kıl yoğ ise luftuna isti'dadım
Sana güçlük mi var ey şâh-ı kerem-mu'adım⁴⁰
(muhammes, 6 bend, 55b)

Gürûh-ı evliyânın ekmelidir Şems ü Mevlânâ
Mişâl-i mihr-i şubh-ı müncelidir Şems ü Mevlânâ
Şeh-i 'aşkın iki kudret elidir Şems ü Mevlânâ
Şifât u zâta bürhân-ı celîdir Şems ü Mevlânâ
Hemân 'ayn-ı Muhammedle 'Alîdir Şems ü Mevlânâ⁴¹
(Râmiz'in mısraını tazmîn yoluyla tahmîs, 6 bend, 73b)

"Nefehnâ" nefhasın güş itmeyenler nâyı bilmezler
Meyân-ı cân u cânânda bu hüy u hâyı bilmezler
Nefes-nâ-âşinâlar gevher-i ma'nâyı bilmezler
Cihân-ârâ cihân içindedür arayı bilmezler

³⁷ a.g.e., s.443.

³⁸ Naci Okçu, Şeyh Galib (Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Şiirlerinin umûmî Tahlîli ve Dîvanın Tenkidli Metni), C.II, KB. Yay. Ankara, 1993, s.587.

³⁹ a.g.e., C.II, s.728.

⁴⁰ a.g.e., C.I, s.328.(Yayında tercî-i bend olarak verilmiş.)

⁴¹ a.g.e., C.I, s.307.(Yayında Tercî-i bend olarak verilmiştir).

Şu mähiler ki deryā içredür deryāyı bilmezler⁴²
(Hayâlî'nin gazelini tahmîs, 5 bend, 59a)

Şorma benden meşreb-i rindân-ı bî-pervâ nedir
Maţlab-ı bî-maţlabân-ı vâdî-i sevdâ nedir
Tavr-ı mestân-ı şarâb-ı nergis-i şehlâ nedir
Öyle ser-mestem ki idrâk itmezem dünyâ nedür
Men kimem sâķi olan kimdür mey ü şahbâ nedür⁴³
(Fuzûlî'nin gazelini tahmîs, 5 bend56b)

Beni ol mäh giriftâr bilüpdür bilürem
Fikr-i zülfüyle şebim târ bilüpdür bilürem
Nicedir hâţırı bîmâr bilüpdür bilürem
Yâr hâl-i dilümi zâr bilüpdür bilürem
Dil-i zârumda ne kim var bilüpdür bilürem⁴⁴
(Fuzûlî'nin gazelini tahmîs, 5 bend, 58a)

Pehlevân-ı rûz-ı aşkam gerçi kim üftâdeyem
Sâķi-i devrin ayağın almağa âmâdeyem
Bâdedir âb-ı hayât ölsem de bu da'vâdayam
Bâde-i pîr-i harâbâtam mürîd-i bâdeyem
Kâşki ben dâ'imâ gavvâş olaydum bâde yem⁴⁵
(Şâhidî'nin gazelini tahmîs, 5 bend, 60a)

N'ola aşk içre disem mihr-i cihân-ârâyam
Jâleyem bir güneşin şevkı ile ber-pâyam
Ayn-ı iksîr-i fenâyam haber-i anķâyam
Hiçem ü hiç degilden de velî ednâyam
Zerre-i -hâk-i der-i Hâzret-i Mevlânâyam⁴⁶
(Ebûbekir Çelebi'nin gazelini tahmîs, 5 bend, 60b)

Dimem ol şüh-ı cefâ-pîşe baña yâr olsun
Mihr iken zîver-i âğuş-ı şeb-i târ olsun
Bed-du'am öyle ki bir mâha giriftâr olsun
Derd-i dilden o da âgâh u haber-dâr olsun

⁴² a.g.e., C.I, s.384.

⁴³ a.g.e., C.I, s.388.

⁴⁴ a.g.e., C.I, s.386.

⁴⁵ a.g.e., C.I, s.376.

⁴⁶ a.g.e., C.I, s.378.

İtdigi lutfi kadar sevdicegim var olsun⁴⁷

(Hanîf'in gazelini mutarraf tahmîs, 5 bend, 57a)

Bâreka'llâh ey sipîhr-i himmetîñ mâh-ı nevi
Levhaşa'llâh ey cihânîñ mihr-i vâlâ-pertevi
Şâneka'llâh ey Kelâmu'llâh-ı 'ilm- u'hevî
Merhabâ ey hazret-i şâhib-kırân-ı mâ'nevî
Nâzım-ı manzûme-i silk-i le'âl-i Meşnevî⁴⁸

(Nef'î'nin kasîdesini tahmîs, 18 bend, 25b)

Tedbîrîni terk eyle taqdîr Hudânîndır
Sen yoğsun o benlikler hep vehm ü gümânîndır
Birdenbire bul 'aşkı bu tuhfe bulanîndır
Devrân olalı devrân erbâb-ı şafânîndır
'Aşıkda keder n'eyler gam hâlq-ı cihânîndır
Koyma kadehi elden söz pîr-i muğânîndır⁴⁹

(müseddes, 5 bend, 63a)

Bu şeb pertev şalup nâ-gâh âh-ı şubhğâhîler
Açıldı nûr-ı çeşmim rûşen oldı hep siyâhîler
Hilâl ü bedr olup deryâ-yı istiğrâka mâhîler
Tecellî kıldı birden intizâr-ı gâh gâhîler
Gözüm düş oldı gördüm bir gürûhı hep külâhîler
'Aceb heybet 'aceb şevket 'aceb tarz-ı İlâhîler⁵⁰

(Mahremî'nin beytini tazmîn yoluyla tesdîs, 9 bend, 54a)

Şanmañ bizi kim beste-dil-i nefsi-gavîyiz
Hâk-i kadem-i âl-i 'abâ Muştavavîyiz
Ne havf-ı emîrân biliriz ne bedevîyiz
Râzî-şüde-i hükm-i kazâ Murtafavîyiz
İkrârımıza ser viririz 'ahde kavîyiz
Bir şâh-ı velâyet kıluyuz hem 'alevîyiz⁵¹

(müseddes, 5 bend, 25a)

⁴⁷ a.g.e., C.I, s.400.

⁴⁸ a.g.e., C.I, s.363.

⁴⁹ a.g.e., C.I, s.351.

⁵⁰ a.g.e., C.I, s.348.(A.Gölpınarlı bu şiirin Mahremî'nin müseddesine nazîre olduğunu kaydeder. Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik, s.505-06. Ancak Galib, Mahremî'nin mütekerrir müseddesinin nakarat beytini alarak tazmîn yoluyla tesdîs etmiştir.)

⁵¹ N. Okçu, a.g.e., C.I, s.346.

Ey yüzünden mazhar-ı envâr-ı İmân olduğum
 Ey idip ümmîd vaşlın şād u ḥandān olduğum
 Ey kemāl-i şefkatinden ‘afv-cūyān olduğum
 Ey ki derdinden şifā-baḥş-ı dil-i cān olduğum
 Ey ki tîğ-i çeşm-i “mā-zāğ”ına ḳurbān olduğum
 Görme lāyık ḥūn-ı ḥasret içre ḡaltān olduğum⁵²

(müseddes, 5 bend, 24a)

Küfr-i zülfün yād iden mü’min müselmān olmasın
 Nūr-ı vechin seyr iden kāfir şanem-ḥān olmasın
 Ebruvānın fikr iden zāhidde İmān olmasın
 ‘Aşkına dil bağlayan ‘ālemde şādān olmasın
 İsterem ḥüsnün gibi cevriñe pāyān olmasın
 Tek seni sevmek cihān ḥalḳına āsān olmasın⁵³

(müseddes, 6 bend, 22b)

Yağmaladı dün ‘aqlımı bir şūḥ-ı pür-fiten
 Mecnūn-ı deşt-i ‘aşkı anın āḥū-yı Ḥuten
 Etrāf-ı ḥüsn ü ānına diḳḳat ḳılınca ben
 Gördüm kenār-ı bāğ-ı ‘izārında bir çemen
 Şordum bu ḥatt-ı sebz-i Ḥutendir didim didi
 Yoḳ şerḥ-i piç-tāb-ı niḡāḥın durur senin⁵⁴

(müseddes, Fuzûlî’ye nazîre, 7 bend, 61b)

Ḳabūl eyler mi yā Rab zaḥm-ı pür-nāsūrumuz bî-hūd
 Ḳalur mı yoksa bu āteşle dāğ-ı dil gibi pür-dūd
 Alursa pençeye yazık beni bu baḥt-ı nā-mes‘ūd
 Ḳıyāmet ḳopsa gevher tutsa ‘ālem olmayam ḥoşnūd
 Feraḥ nāmīn daḥı yād idemez bu cān-ı zehr-ālūd
 Rızādır çāresi her ne dilerse Ḥazret-i Ma‘būd
 Belā mevc-āver-i girdāb-ı ḥayret nāḥudā nā-būd
 ‘Adem saḥillerin tıtdı dirîḡā bāng-i nā-mevcūd⁵⁵

(müsemmen, 6 bend, 70b)

Ey dil ey dil niye bu rütbede pür-ḡamsın sen
 Gerçi vîrāne iseñ genc-i muḥalsamsın sen

⁵² a.g.e., C.I, s.342.

⁵³ a.g.e., C.I, s.356.

⁵⁴ a.g.e., C.I, s.353.

⁵⁵ a.g.e., C.I, s.315. (Yayında terci olarak verilmiş.)

Secde-fermā-yı melek zāt-ı mükeremsin sen
Bildigîn gibi değil cümleden aqvemsin sen
Rūhsun nefḥa-yı Cibrîl ile tev'emsin sen
Sırr-ı Hâksın meşel-i 'İsî-i Meryemsin sen
Hoşça bak zātına kim zübde-i 'âlemsin sen
Merdüm-i dîde-i ekvân olan 'âdemsin sen⁵⁶

(müsemmen, 6 bend, 68b)

Bu gülsitâna bülbül ü cū āh u zārımız
Laḥt-ı cigerle 'uqde-i dil berg ü bārımız
Şāḥ-ı ümîde şerḥa-i pür-ḥār ḥārımız
Üşkūfelendi dāğ ile çeşm-i nizārımız
Yandı hevā-yı 'aşk ile ammā şimārımız
Şoldı açılmadan gül-i ṭab'-ı fikārımız
Oldı ḥazān mā-ḥaşal-ı nev-bahārımız
Pîrāne geçdi ḥayf bizim rūzigārımız⁵⁷

(Neşet'in tercîinin ilk beytini tazmîn yoluyla tesmîn, 6 bend, 64a)

Kalb bir gencînedir cismim anîñ vîrānesi
Feyz bir baḥr-i kerāmetdir sözüm dūr-dānesi
Nuḥk bir tūtî-i hoş-gūdur derūnum lānesi
Eşk bir şahbā-yı âteşdir gözüm peymānesi
Ye's bir mihmān-ı ğamdır ḥāṭırım kâşānesi
Dāğ bir murğ-ı Semenderdir ten âteş-ḥānesi
'Aşk bir şem'-i İlahîdür benem pervānesi
Şevk bir zencîrdür gönlüm anuñ dîvānesi⁵⁸

(Hayâlî'nin matlamı tazmîn yoluyla tesmîn, 7 bend, 65a)

Sākî vir ol piyāle-i elmāsa fer ü tāb
Elmās içinde mevc ura ammā ki la'l-i nāb
Virşün fūrūğ bezme o ḥal-kerde āfitāb
Olsun ḥarîm-i meygede şubḥ u şafaḥ şarāb
Şîr-i 'araḥ nebāt-ı müli ide feyz-yāb
Bir baḥr içinde berḥ ura ḥurşid ü mäh-ı tāb
Deryā-dilān 'aşkına îşār-ı gevher it

⁵⁶ a.g.e., C.I, s.318. (Yayında tercî olarak verilmiş.)

⁵⁷ a.g.e., C.I, s.325. (Yayında tercî olarak verilmiş.)

⁵⁸ a.g.e., C.I, s.321. (Yayında tercî olarak verilmiş.)

Şahbâ-yı surhı çeşmime yâkût-ı ahmer it⁵⁹
(terkîb-i bend, sâkî-nâme, 6 bend, 72a)

Ah kim düşdi gönül bir şeh-i 'âlî-câha
Kim hayâliyle gelür lerze-i dehşet mâha
Reh-nümâ her keremi bîn elem-i cāngāha
Hārḥār-ı ğam ile kaldı işim Allāha
Söylenilmez bu ne hem-rāza yahud hem-rāha
Furşatım yok ki diyem sūz-ı dilim ol şāha
Derd-i ḥasretle neler çekdigimi ben bilürem
Yāreme şimdi ne zehr ekdigimi ben bilürem⁶⁰
(terkîb-i bend, 6 bend, 67a)

GARÎBÎ (Ebûbekir Çelebi, ö.1199/1784)

Tār-ı zülfün dil-i āvāreye zencîr itdim
Aḥsen-i vech ile dīvāneye tedbîr itdim⁶¹
(gazel, 5 beyit, 99a)

GAVSÎ (ö. 1109/1697-98)

Berḳ-ı ḥüsni 'aşık-ı Dīdār bilmez kim bilür
Tabîş-i nûrî dil-i bīdār bilmez kim bilür⁶²
(gazel, 5 beyit, 14a)

Cihân-ı ḥüsne kim ol dil-ber-i bī-dād ayak başmış
Zemîn-i 'aşka dil hiç itmedin feryād ayak başmış⁶³
(gazel, 5 beyit, 18b)

GÜNÂHÎ (ö.1080/1670)

Ṭal'at-ı Leylâyı gör Mecnûn-ı ser-gerdâne baḳ
Zerrenûn āyinesinde mihr-i nûr-efşāne baḳ
'Ayn-ı 'ibretle kemāl-i ḥil'at-i insāne baḳ
Her za'ife ḥor baḳma merd isen merdāne baḳ
Bir ḳarıncayı dil-āver gör dilā şīrāne baḳ⁶⁴
(Hayretî'nin gazelini tahmîs, 5 bend, 86b)

⁵⁹ Muhsin Kalkışım, Şeyh Galib Dîvanı, Akçağ Yay., Ankara, 1994, s.177.

⁶⁰ N. Okçu, a.g.e., C.I, s.334.

⁶¹ S.Nüzhet Ergun-Mehmed Ferîd, Konya Vilâyeti Halkıyât ve Harsiyâtu, Vilayet Math., Konya,1926, s.5.

⁶² İ. Genç, a.g.e., s.374.

⁶³ a.g.e., s.370.

⁶⁴ a.g.e., s.417.

Ne mâhiyyetdir ol mâh-ı melek-sîmâyı bilmezler
Ne naqş eyler pey-â-pey ol büt-i zîbâyı bilmezler
Girer bîñ şekle ol maḥcüb-ı bî-hem-tâyı bilmezler
Doğar her yüzden ol mihr-i cihân-ârâyı bilmezler
Cihân-ârâ cihân içindedür ârâyı bilmezler
O mâhîler ki deryâ içredür deryâyı bilmezler⁶⁵

(Hayâlî'nin matlamı tazmîn yoluyla tesdîs, 5 bend, 12b)

HÂFİZ (Konyalı, Mesnevî-hân, ö.950/1543)

‘İyd-ı vaşluñla nigârâ beni ḳurbân eyleñ
Ben gedâyam ‘adem iḳlîmine fermân eyleñ⁶⁶

(gazel, 5 beyit, 19a)

Ġam-ı zülfünle ḥâk olsam biter üstümde sünbüller
Ruḥuñ şevḳıyla cân ursam dolar ḳabrüm kızıl güller⁶⁷

(gazel, 5 beyit, 112b)

HAKKÎ (Erzurumlu İbrahim, ö.1194/1780)

Ey pâdişâh-ı ‘aḳl u cân v’ey cân gözüne tûtiyâ
Bir sürme iḥsân ḳıl hemân tâ çeşm-i cân bulsun ziyâ⁶⁸

(gazel, 9 beyit, 95a)

Gönül ‘aşḳında nâ-pervâdır ey dost
Seni sevmek ‘aceb sevdâdır ey dost⁶⁹

(gazel, 9 beyit, 101b)

Dildedir ol dil-dâr dâyim şanma bir dem dūr olur
Gerçi dil ḡafletle andan dem-be-dem mehcūr olur⁷⁰

(gazel, 7 beyit, 91b)

Gizli gel ey yâr buyur ey şeh-i muḥtâr buyur
Çünki hep aḡyâr uyur bu gice tekrâr buyur⁷¹

(gazel, 7 beyit, 91a)

⁶⁵ a.g.e., s.416.

⁶⁶ S.N. Ergun-M.Ferîd, a.g.e., s.29.

⁶⁷ A. Erdemir, a.g.e., s.191.

⁶⁸ Hasankaleli İbrahim Hakkî Dîvanı, Elif Ofset, İstanbul, 1977, s.35.

⁶⁹ a.g.e., s.53.

⁷⁰ a.g.e., s.67.

⁷¹ a.g.e., s.65.

Ne haddi var bu hâkin nice tevhid-i Hudâ söyler
 Ne mümkündür ki şemsi zerre medh eyler senâ söyler⁷²
 (Tamamı 32 beyitlik bir kasîdeden 7 beyit, 93b)

Kendi hüsnün vech-i dil-berde hüveydâ kıldı 'aşk
 Çeşm-i 'aşıqdan dönüp anı temâşâ kıldı 'aşk⁷³
 (gazel, 5 beyit, 97b)

Nîmet-i 'uzmâ-yı cem'iyette idik bir zamân
 Düştük andan bu 'azâb-ı ğaflet-i cehle yaman
 Aşinâ-yı Haqq iken bîgâne olduk bî-gümân
 'Ayn-ı Beytu'llâh iken büt-hâne oldu dil hemân
 Hâzır-ı Haqq ol huzûr it ğâfil olma her zamân⁷⁴
 (muhammes, 7 bend, 92a)

Her murâdın sende iste hoşluğun bul ey gönül
 İçeri gel 'aleminden pâdişâh ol ey gönül
 Derd-i 'aşk-ı Haqq'a yanup ol âna kul ey gönül
 'Aşk-ı Haqq'dan ğayrı bir şey itme me'mûl ey gönül
 Hayrete var kim yakındır Haqq'a ol yol ey gönül
 Bahr-ı 'aşka dal deminden dem-be-dem dol ey gönül⁷⁵
 (müseddes, 7 bend, 90a)

HAMDÎ (?)

Ben ol şeh-bâz-ı 'anġâyam ki ednâ şaydım'anġadır
 Tenezzül itmezem Kâfa maġâmım şâh-ı tûbâdır
 (gazel, 5 beyit, 99a)

HALÎLÎ (?)

Cemâlî'n nurın ey dil-ber egerçi tende cân söyler
 Ki nuġkûn emr-i Haqq'dan "men 'aref" sırrın 'ıyân söyler
 'Alî'nî'n sırrını cânâ velîkin râyegân söyler
 Eyâ sen şanma kim senden bu güftârı dehân söyler
 Veyâ terkîb olan 'unşur yahud lahm-ı zebân söyler
 (Nakşî-i Akkırmanî'nin şiirini tahmîs, 7 bend, 48b)

⁷² a.g.e., s.10.

⁷³ a.g.e., s.113.

⁷⁴ a.g.e., s.187.

⁷⁵ a.g.e., s.186.

HAYÂLÎ (ö.964/1556-57)

Habîbün “Kâbe kavseyni” rumûzın şûfî benden şor
Muhammed âlinün mâhiyyetin Veysel Karandan şor⁷⁶
(gazel, 5 beyit, 111a)

HAYÂTÎ (ö.1050/1640-41)

Günc-i gâmda fakr ile fahr eyleyen şeydâya bak
Meskenin Kâf-ı kanâ'at eyleyen 'Ankâya bak⁷⁷
(gazel, 4 beyit, 17b)

HIFZÎ (?)

Ben gedâyam 'aşıkam bilmem bu dehrün bası kim
Bilmezem fânî cihanun devlet ü dârâsı kim
(gazel, 9 beyit, 100a)

HİLMÎ (Bostân Çelebi, ö.1040/1630-31)

Âteş-i 'aşkun başumda tâc-ı 'izzetdür baña
Kaddümi ham kıldı cevrun dâl-i devletdür baña⁷⁸
(gazel, 5 beyit, 10b)

HUDÂYÎ (ö.885/1480)

Ey dil istersen eger kâmil ola noqşânun
Sikkesi altına gir Hâzret-i Mevlânânun⁷⁹
(gazel, 7 beyit, 106a)

İSHÂK (?)

Ser-i mû görmedim te'sîr âh-ı şu'le-pâşımдан
Nedâmetkâr-ı efğānam enîn-i dil-hırâşımдан
Kedernâk olmasun ağıyar sırr-ı 'aşkı fâşımдан
Diriğ âyine-âsâ bulmadım yüz ser-tirâşımдан
Hurüş-ı âb-ı şemşîr-i teğâfûl aşdı başımдан
(Nedîm'in gazelini tahmîs, 4 bend, 74b)

⁷⁶ A.Nihad Tarlan, Hayâlî Bey Dîvanı, İstanbul Üniv. Edeb. Fak. Yay., İstanbul, 1945, s.134.

⁷⁷ Ali Enver, Semâ-hâne-i Edeb, İstanbul, 1309/1891, s.37.

⁷⁸ İ. Genç, a.g.e., s.46.

⁷⁹ Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik, İnkılap ve Aka Kitabevi, İstanbul, 1983, s.499.

MEVLÂNÂ (ö.672/1273)

Olursa devletüm hem-dem kılursa tâli'üm yârî
Vişâle degşürem hecri baña Haqq ırgüre yârî⁸⁰

(gazel, 6 beyit, 1b)

MUHİBBÎ (ö.974/1566)

Bi-hamdi'llâh ne bir fikrüm ne bir bâtın hayâlüm var
Ne bir zerrâk u sâlûsam ne şerr ü mekr ü âlüm var
Ma'ârif tahtına geçdüm benüm ferhunde-fâlüm var
Ġanîdür aşğ ile gönüm ne bir mâlüm menâlüm var
Ne vaşl-ı yâre handânam ne hicrândan melâlüm var⁸¹

(Taşlıcalı Yahyâ'nın gazelini tahmîs, 5 bend, 120a)

NÂBÎ(ö.1124/1712)

Felegün şanma ki hürşid ziyâ-güsteridür
'Âlemün çirk-i şebın silmek için süngeridür⁸²

(gazel, 9 beyit, 85a)

Açılmış gül gül olmuş şafha-i rûyı semenlenmiş
Cemâlünde leţâfet kat kat olmuş nesterenlenmiş⁸³

(gazel, 7 beyit, 84b)

NAHVÎ (ö.1110/1698-99)

Bilmeyüp kadrün dirîğâ dil-fikâr olduñ gönül
Cân virüp her bî-vefâya bî-çarâr olduñ gönül

(gazel, 5 beyit, 113a)

Yoğ iken 'âlemde halka şıhâte minnet gibi
Hubb-ı dünyâ gâlibâ bir neş'e-i illet gibi
Cem'-i mâl itmek dirîğâ mücib-i izzet gibi
Halk içinde mu'teber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihânda bir nefes şıhhat gibi

(Kânunî'nin gazelini tahmîs, 5 bend, 111b)

⁸⁰ A. Gölpınarlı, bu şiirin Mevlânâ'ya atfen yazılan şiirlerden olduğunu, ancak eda ve dil bakımından ona ait olamayacağını belirtir.(Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik, s.461-62.

⁸¹ Bu tahmîs Muhibbî'nin Coşkun Ak tarafından yayınlanan Dîvanında yoktur.(Muhibbî Dîvanı, Kültür ve Turizm Bak. Ankara, 1987.)

⁸² A.Fuat Bilkan, Nâbî Dîvanı, MEB. Yay., İstanbul, 1997, C.II. s.527.

⁸³ a.g.e., C.II, s.710.

NÂTIKÎ (?)

Kâşif-i esrâr-ı muğlağ âdemîdür âdemî

Vâkıf-ı remz-i “ene’l-Haqq” âdemîdür âdemî

(gazel, 9 beyit, 109b)

NECÂHÎ (ö.1000/1592)

Olmaz ise ğam degül bir şadr-ı ‘âlem-gîrümüz

Hânkâh-ı Hazret-i Monlâda vardur yirümüz⁸⁴

(gazel, 5 beyit, 17a)

NEF’Î(ö.1045/1635)

Ġam cânuma kâr itdi bilmem ne belâdur bu

Dil derd ile âsûde ammâ ne şafâdur bu⁸⁵

(gazel, 7 beyit, 110b)

Düşmedi görmek o bî-mihr ü vefâyı bu gice

Ne görür dil yine gör düşde belâyı bu gice⁸⁶

(gazel, 5 beyit, 89b)

Fikr-i zülfüñ dilde tâb-ı sūz-ı ‘aşkuñ sînede

Nârdur külhânda gūyâ mârdur gencînede⁸⁷

(gazel, 5 beyit, 99b)

Bir tolı nūş it şarâbı tâb gelsün çeşmüne

Mest olursın nâza başla h̄āb gelsün çeşmüne⁸⁸

(gazel, 5 beyit, 97a)

NESİB (Yusuf Dede, ö.1126/1714)

Cefâlar kim ser-i kūyında ol bî-dâddan gördük

Ne t̄alîc̄ den ne gerdün-ı sitem-mu’tâddan gördük⁸⁹

(gazel, 5 beyit, 116a)

⁸⁴ İ. Genç, a.g.e. s.467.

⁸⁵ Metin Akkuş, Nef’î Dîvanı, Akçağ Yay., Ankara, 1993, s.329.

⁸⁶ a.g.e., s.335.

⁸⁷ a.g.e. s.330.

⁸⁸ a.g.e., s.335.

⁸⁹ A.Selahaddin Hidayetoğlu, Nesib Dede, Hayatı Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni, Basılmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniv. SBE, Konya, 1996, s.405.

Dil kişverinedür seferi mevlevîlerün
 Cezb-i Hâk oldu rāh-beri mevlevîlerün⁹⁰
 (gazel, 5 beyit, 116a)

Pervâne itdi şem^c-likā mevlevîleri
 Yandurdu sūz-ı aşk-ı Hudā mevlevîleri⁹¹
 (gazel, 5 beyit, 115b)

NEŞ'ET(Hoca Neş'et, ö.1222/1807-08)

Ebr oldu müjem ğonce-i ümmîd gülünce
 Güldi açılıp şeb-nem-i eşkim dökülünce⁹²
 (gazel, 9 beyit, 95b)

Bir ğarîb-i müstnemem bî-kesem āh el-meded
 Bir belā-keş aşk-ı bî-çāreyem vāh el-meded
 Nāle vü āh u eninem her sehergāh el-meded
 Ey dirîgā ācizem men yoğ meded-hāh el-meded
 El-meded senden meded sulţānım Allāh el-meded⁹³
 (muhammes, 5 bend, 37b)

Bizim cevr-i felekden şekve vü bî-dādımız yoğdur
 Adūdan hiç melāl-i hātır-ı nā-şādımız yoğdur
 Şu kāfir baht-ı bedden iştikā mu'tādımız yoğdur
 Muhaşşal dost u düşmenden tazallum yādımız yoğdur
 Gönüldendir şikāyet kimseden feryādımız yoğdur⁹⁴
 (Semâî'nin müseddesinin nakarat mısraını tazmîn yoluyla
 tahmîs, 5 bend, 36b)

Ğonce-i gülbün-i ümmîd ğas u ğar olsun
 Hār-ı zār-ı ğam-ı hicrān baña gülzār olsun
 Dil-nevāzım bu dil-i zāra dil-āzār olsun
 Dimem ol şūh-ı cefā-pişe baña yār olsun
 İtdigi luţfi ğadar sevdiceğim var olsun⁹⁵
 (Hanîf'in gazelinini tahmîs, 5 bend, 33b)

⁹⁰ a.g.e., s.407.

⁹¹ a.g.e., s.504.

⁹² Neş'et Dîvanı, Bulak, (Mısır), 1252/1836, s.35.

⁹³ a.g.e., s.62.

⁹⁴ a.g.e., s.63.

⁹⁵ a.g.e., s.71.

Bir Semender-bāl Hühüd var mı yârim söylesün
Âteş-i dūzaḥ- şerâr-ı ḥârḥârım söylesün
Sūzişim mümkün mi kilik-i bî-ķarârım söylesün
Yâre varsun peyk-i nâlem âh u zârım söylesün
Âb-ı çeşm-i girye-i bî-iḥtiyârım söylesün⁹⁶

(Nâbî'nin gazelini tahmîs, 5bend, 34b)

Bir nigeḥle bendegânın kâm-yâb itmez misin
Cevre mâ'ilsin mükâfâtın ḥisâb itmez misin
Hiç celâl-i ķahr-ı Ḥaḫdan icinâb itmez misin
Bendeni maḥzûn görüp ref'-i niķâb itmez misin
İtdigin va'd-ı inâyetden ḥicâb itmez misin⁹⁷

(Ârif Efendi'nin gazelini tahmîs, 7 bend, 35b)

Şabâḫu'l-ḥayr kıl nûr-ı maḥabbetle dil-i târi
Füyûzât-ı seḫer ola derûna 'aşķın âsârı
Nesîm-i nev-bahâr it dūd-ı âh-ı ḥâtır-ı zârı
Gül-i tevḥîde şeb-nem eyle 'aşık eşk-i esrârı
Açup dağ-ı dilinden ḡonce-i gülzâr-ı ebrârı⁹⁸

(Hayrî'nin gazelini tahmîs, 16 bend, 28b)

Bezm-i Câmîde mey-i 'aşķın olup cür'a-keşi
Olmuşam mest-i maḥabbet aķıdup ķanlı yaşı
Ururam na're-i mestân hemân şubḫ u 'aşî
"Lî-ḥabîb-i Medeniyy ü 'Arabiyy ü Ķureşî
Ki büved derd ü ḡameş mâye-i şadî vü ḫoşî"⁹⁹

(Molla Câmî'nin gazelini tahmîs, 7 bend, 31b)

Amân ey âh-ı âteşnâk çarḫı eyleme pür-dūd
Meded ḡarķ-âba virme 'âlemi ey seyl-i ḫûn-âlūd
Berây-ı dil-fiḡânından cihân bî-zâr u nâ-ḫoşnūd
Mübeşşersin riyâz-ı cāvidānî saña çün mev'ūd
Bu ḫâristân-ı 'âlemde açılmazsa gül-i maķşūd
Ne ḡam ey bülbül-i cān kim çü gülzâr-ı 'adem mevcūd¹⁰⁰

(müseddes, 5 bend, 32b)

⁹⁶ a.g.e., s.69.

⁹⁷ a.g.e., s.70.

⁹⁸ a.g.e., s.66

⁹⁹ a.g.e., s.65.

¹⁰⁰ a.g.e.,s.59.

NİMETÎ (? ö.1120/1708)

Döküp nakd-i sirişki terk-i dünyâ etmemüz vardur
Muhaşşal cümle mülki mâli ifnâ etmemüz vardur
(gazel, 5 beyit, 96a)

NİYÂZ (ö.1208/1793-94)

Perîşân eyleyen ʿaqlımı zülf-i müşg-i nâbîndır
Nücüm-ı leşker-i hattînla dil bir rahne-yâbîndır¹⁰¹
(gazel, 6 beyit, 15a)

NUTKÎ (ö.1209/1795)

Âh eyle gönül âteş-i ʿaşk ile zamândır
Her dem işimiz firkat-i yâr ile fiğândır¹⁰²
(gazel, 5 beyit, 17a)

PERVÂNE (ö.950/1543)

Her kaçan mevlevîler ʿaşk ile cev lâna gelür
Nice biñ hür u melek anları seyrâna gelür¹⁰³
(gazel, 5 beyit, 20a)

RÂGİB (?)

Felek baht-ı siyâhım rengini aḥşama uydurmuş
Cefâ kaftânını kisvet gibi ifzâma uydurmuş
Kemâlât ehli âhın perdesin hüzzâma uydurmuş
Zen-i dünyâ büküp zülfün kemendin dâma uydurmuş
Nice Rüstemlerin ḳaddin elifken lâma uydurmuş¹⁰⁴
(muhammes, 4 bend, 122b)

RÂSİH (ö.1146/1733)

Süzme çeşmîñ gelmesin müjgân müjgân üstüne
Urma zahmîñ sîneme peykân peykân üstüne¹⁰⁵
(gazel, 5 beyit, 121a)

¹⁰¹ S.N. Ergun-M. Ferîd, a.g.e., s.139.

¹⁰² İ. Genç, a.g.e., s.464.

¹⁰³ a.g.e., s.64.

¹⁰⁴ Bu şiir Koca Râgîb Paşa (ö.1176/1764) ve Râgîb Mehmed (ö.1244/1828)in eski harfli matbû divanlarında bulunamadı.

¹⁰⁵ Büyük Türk Klasikleri, C.6, Ötügen-Söğüt, İstanbul, 1987, s.293.

Ferâgat eyleyüp her nesneden hâlî nigâhım var
Sevâba yok durur meylim ne bir terk-i menâhım var
Uyup nefis ile şeytâna ne bir fikr-i günâhım var
Ne râh-ı müstakîmdeyim ne hod zühd-i penâhım var
Namâzım yok niyâzım yok hemân bir kuru âhım var
Ümîdüm kesmemem Hağdan Muhammed gibi şâhım var
(müseddes, 7 bend, 123b)

RİYÂZÎ (?)

Ne râzum açmağa bir yâr-i mihribân bulunur
Ne bir gönül virecek şûh-ı dil-sitân bulunur
(gazel, 7 beyit 88a)

RÛHÎ (ö.1014/1605)

Yek dil olup Kays u Leylâ Vâmîk u 'Azrâ yatur
'Aleminde her kişi yâr ile bî-pervâ yatur
Nice yıldur âferinler şabrına tenhâ yatur
Zâfdan günc-i 'anâda kim dil-i şeydâ yatur
Ger ecel gelse görünmez söyle kim nâ-peydâ yatur¹⁰⁶
(Rahmî'nin gazelinin tahmîs, 5 bend, 81b)

Benüm bir kadri 'âlî Yūsuf-ı şâhib-cemâlüm var
Cemâlin nice gündür görmedüm hayli melâlüm var
Bu miñnetle yolında ölmekden inf'âlüm var
Gamından gayrı gönülümde ne fikrüm ne hayâlüm var
Baña teklîf-i 'ayş u 'işret itmen kim melâlüm var
Belâ-yı hecre düşdüm şimdilik bir özge hâlüm var¹⁰⁷
(müseddes, 5 bend, 79a)

SÂBİR PÂRSÂ (ö.1091/1680)

Cilve-i envâr-ı zâta mazhar-ı meclâ bizüz
Aç gözün dervîş kim dünyâ vü mâ-fihâ bizüz
Şüretâ insânuz ammâ 'âlem-i kübrâ bizüz
Vâriş-i 'ilm-i ledünnî âdem-i ma'nâ bizüz

¹⁰⁶ Eski harfli matbû Rûhî Dîvanı'nda bulunamadı.

¹⁰⁷ Rûhî Dîvanı, 1287/1870, s.346.

Vâkıf-ı sırr-ı rumûz-ı “‘alleme’l- esmâ” bizüz¹⁰⁸

(Ağa-zâde’nin gazelini tahmîs, 7 bend, 22a)

SABÛHÎ (Ahmed dede, ö.1057/1647)

Ey tılsım-ı hazîne-i envâr

V’ey muhîl-i cevâhir-i esrâr

(...)

Vasıta beyti:

‘Aşk u ma‘şûk u ‘âşık oldı yâr

“Leyse fî’ d-dâri gayrihi deyyâr”¹⁰⁹

(tercî-i bend, 5 bend, 107b)

SÂFÎ (?)

Bu vücûduñ ne idi zâtı binâsı temeli

Ġâfilîñ çemeni bâzâr ider öyle kümeli

Sâde cevher ile yükletsen eger bin cemeli

Hâlet-i mevte irişdikde o dem n’eylemeli

Bilir iken ne çekersin sen o tûl-ı emeli

Kişiniñ çekdiği kendi ‘amelidir ‘ameli

(müseddes, 4 bend, 85b)

SAFVET (?)

Her zamân bir Vâmık u ‘Azrâ olur ‘âlem bu ya

Nev-be-nev efsâneler peydâ olur ‘âlem bu ya

(gazel, 11 beyit, 94a)

SAMTÎ (ö.1040/1630 civarı)

Vâkıf-ı esrâr-ı sırr-ı nuḡk-ı pāk-i mevlevî

Kâşif-i kenz-i künûz-ı ‘ilm-i genc-i Meşnevî

Ṭarîḡ-ı bezm-i sūrūr-ı ‘ayş u nüş-ı dünyevî

Vâşıl-ı zât-ı ḡadîm-i yâr-i cânun maḡremi

Merd-i meydân-ı ṭarîḡat şâh-ı baḡt-ı ma‘nevî

Mevlevîyüz mevlevîyüz mevlevîyüz mevlevî

(müseddes, 5 bend, 38a)

¹⁰⁸ N. Fâzıl Duru, Sâbir Mehmed, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvanı’nın Tenkidli Metni, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniv. SBE, Konya, 1994, s.43.

¹⁰⁹ İ. Genç, a.g.e., s.254.

SEMÂ'Î (Dîvâne Mehmed Çelebi, ö.936/1529-30)

Pertev ki şem^c-i şevk-ı ruḥ-ı yârdan gelür
Bir lem^cadur tecellî-i Dîdârdan gelür¹¹⁰

(gazel, 6 beyit, 10a)

Milket-i Çîn bendesidür saçunun
Küfr-i dîn efgendesidür saçunun
Bu zemîn cüyendesidür saçunun
İns ü cin güyendesidür saçunun¹¹¹

(20 bendlik, Her bir bendi Hz. Peygamber'in saçından
ayağına- bir uzvunu konu alan hilye mahiyetinde
20 bendlik bir manzume, 45b)

Bi-ḥamdi'llâh ki bî-nâm u nişânuz adumuz yokdur
Dil-i vîrânemüzden özge bir âbâdumuz yokdur
Ezelden maḫzar-ı aşkuz bizüm İcâdumuz yokdur
Elemmler cümle bizdendür âna isnâdumuz yokdur
Belâ dildendür ol dil-dâr elinden dâdumuz yokdur
Gönüldendür şikâyet kimseden feryâdumuz yokdur¹¹²

(muhammes, 5 bend, 11a)

SENÂ'Î (ö.950/1543)

Âh kim derd-i derûnum yine buldı zararı
Yine eflâki siyâh eyledi âhum seherî

(...)

Vasıta beyti:

Yazmamış kâdî-i Keşşâf Cerîr-i Taberî
Haberüm yok güzelüm kimden alayım haberi

(tercî-i bend, onar beyitlik 5 bend, 39a)

SİDKÎ (ö.1050/1640)

Kâşif-i esrâr-ı Haḫ dânen-de-i faẓl u kemâl
Maḫla^c-ı envâr-ı ḫikmet dâver-i ferḫunde-ḫâl
Maḫta^c-ı nazm-ı kerâmet ḫusrev-i 'ibret-maḫâl
Pîr-i erkân-ı ḫarîkat şâhid-i ferruḫ-cemâl

¹¹⁰ A. Gölpinarlı, Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik, s.479.

¹¹¹ İ. Genç, a.g.e., s.156.(A. Gölpinarlı bu bendleri müstakil birer tuyuğ kabul etmiştir. a.g.e.,

s. 490.)

¹¹² a.g.e., s.154.

Aḥter-i burc-ı kerâmet şems-i dîn-i bî-zevâl
Mürşid-i rāh-ı ḥaḳîḳat Ḥazret-i Monlā Celāl¹¹³
(müseddes, 5 bend, 9a)

SIYÂHÎ (ö.1122/1710)

Bi-ḥamdi'llah görindi menzil-i maḳşûd rāhumda
Ṭulû' itdi hidāyet aḥteri baḥt-ı siyāhumda
Nümāyān oldı te'sîr-i temenā sūz-ı āhumda
Tesāvî kıldı şimdi bûd u nā-bûd pîşgāhumda
Hüveydā olalı ḥatt-istivā farḳ-ı külāhumda
"Ale'l-^εarş istivā" sırrın bulalı kıblegāhumda¹¹⁴
(müseddes, 7 bend, 6b)

SŪZÎ (ö.1085/1674)

Gülşende sâķî elde mey kākül ile¹¹⁵
Devr eyledükçe bülbüleyi ḳulḳul ile
Ḥānende şevḳ ile neḡam-ı bülbül ile
Feryād-ı sâz u sūz ki o dem ḡulḡul ile
Bülbül fiḡān u naḡme ile şevḳ-ı cān virür
Pervāz idince murḡ-ı Hümādan nişān virür
(müseddes 5 bend, 76b)

SŪCŪDÎ (?)

Ḥāme şeklin baḡladı kendüyi inşā itdi 'aşḳ
Müfredāt-ı 'ālemi terkîb-i ma'nā itdi 'aşḳ
Defterinde ismini 'ayn-ı müsemmā itdi 'aşḳ
Kendüyi kendüde kendüyçün temāşā itdi 'aşḳ
'Aşḳ u ma'şūḳluk nāmını peydā itdi 'aşḳ
(Yûsuf-ı Sîne-çâk'in gazelini tahmîs, 5 bend, 19b)

¹¹³ a.g.e., s.282.

¹¹⁴ a.g.e., s.206.

¹¹⁵ 1,2,3 ve 4. mısralar vezne göre uymamaktadır.

ŞÂHİDÎ (ö.957/1550)

Gicelerde 'aşık-ı Dîdâr olan bîdâr olur
Kârî dâ'im 'aşıkun efgân u âh u zâr olur¹¹⁶
(gazel, 5 beyit, 100a)

Ġam mı vardur baña kim yâri şikâr eylemişem
Gönlümi halvet idüp hâne-i yâr eylemişem¹¹⁷
(gazel, 5 beyit, 97a)

Ka'betü'l-'uşşâk olupdur hânkâh-ı mevlevî
Tâc-ı 'izz-i ser-firâzîdür külâh-ı mevlevî¹¹⁸
(gazel, 5 beyit, 5b)

ŞEM'Î (Prizrenli, ö.1000/1592)

Yâr ile mey içen kişi ağyârî n'eylesün
Bülbül ki hem-dem oldı güle hârî n'eylesün¹¹⁹
(gazel, 5 beyit, 11a)

ŞEM'Î (Konyalı, ö.1255/1839)

Râziyam her ne iderse baña serv-i semenim
Tîğ-ı cevriyle eger şad pâre kılsa bedenim¹²⁰
(gazel, 7 beyit, 98a)

ŞEMS-İ TEBRİZÎ(ö.645/1247)

Bu 'aşka olalı yoldaş komışam nâmûsî 'ârî
Devâsuz derde düş oldum iderem âh ile zârî¹²¹
(gazel, 5 beyit, 2a)

¹¹⁶ Mustafa Çıpan, Muğlalı Şâhidî, Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Eserleri, Dîvan ve Gülşen-i Vahdet'in Tenkidli Metni, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniv. SBE, 1985, s.37.

¹¹⁷ a.g.e., s.64.

¹¹⁸ a.g.e., s.84.

¹¹⁹ İ. Genç, a.g.e., s.239.

¹²⁰ Bu gazel Osmanlı Müellifleri'nde Prizrenli Şem'î'ye, Halkiyât ve Harsiyât'ta Konyalı Şem'î'ye ait gösterilmektedir. (Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri, C.II, İstanbul, 1333, 258; S.N.Ergun-M.Ferîd, Konya Vilâyeti Halkiyât ve Harsiyâtı, s.54)

¹²¹ A.Gölpınarlı, Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik adlı eserinde bu matlaı vererek Mevlânâ'ya atfen söylenen şiirlerden olduğunu ifade eder. Fakat dil ve eda bakımından ona ait olamayacağını belirtir.(a.g.e., s.461-62).

ŞEMSİ(?)

Vāşıl olmaz Hakkı kimse cümleden dūr olmidan
Kenz açılmaz şol gönülde tā ki pūr-nūr olmadın

(gazel, 7 beyit, 101a)

Göster cemālün şem'ini yansun oda pervāneler
Devlet degül mi aşıkā ma'şūka karşı yanalar

(gazel, 5 beyit, 98b)

ŞÛRÎ-İ MECZÛB (ö.990/1582)

Kevn bir āyīne-i ibr̄et-nümādur pūr-şuver
İnkāsātına aldanma şakın kıılma nazar
La'l-rengin görünür baqduqça her seng ü meder
Nāzır-ı Hakk olmağa eşyāda ey nūr-ı başar
Pīr-i erbāb-ı faqır ol tā olasın dīde-ver
Sırr-ı eşyāy kemāhi bilmek istersen eger
Mekteb-i ırfāna gel zinhār olma bī-ḥaber¹²²

(müsebba, 5 bend, 106b)

TÂBÎ (ö.1100/1688)

Ḥamdü li'llāh ehl-i derdün hem-seri oldum yine
Ya'nī erbāb-ı belānūn kemteri oldum yine
Çün ḥarābāt erlerinūn çāk̄eri oldum yine
Meclis-i ehl-i tekellüfden berī oldum yine
Bir melāḥat şāhınūn ḥāk-i deri oldum yine¹²³

(Hayâlî'nin gazelinini tahmîs, 5 bend, 5a)

Yanalı āteş-i miḥnetde dil-i sūzānum
Tutalı gök yüzini derd-i dil-i nālānum
Şakī-i bezmün olup dīde-i ḥūn-efşānum
Guşşa-ı derd-i gam-ı hecr olalı dermānum
Nāle ney göz yaşı mey oldı ciğer büryānum
Ḥāne-i dilde ḥayālūn olalı mihmānum¹²⁴

(müseddes, 5 bend, 4a)

¹²² İ. Genç, a.g.e., s.242.¹²³ a.g.e., s.68.¹²⁴ a.g.e., s.69.

VÂSİF (Enderunlu,ö.1240/1824)

N'eyledi gör bana o mäh-ı mehi
Dağa düşürdü bu dil-i vâlihi
Geşt ederim 'aşk ile deşti nihi
Nâle vü efgânımı şanma tehî
Âh mine'l-'aşkı ve hâlâtihi
Ahrağa kalbî bi-harârâtihi
Mâ-nazarü'l-'ayni ilâ-ğayriküm
Aksamu bi'llâhi ve âyâtihi¹²⁵

(tesmîn, 16 bend, 52b)

VEHBÎ (Edirmeli, ö.1113/1701)

Vaşf-ı bahâr-ı hüsn-i edâ destümüzdedür
Çün bîkr-i fikr-i nâdire-zâ destümüzdedür¹²⁶

(gazel, 5 beyit, 17b)

VEYSÎ (?)

Kıbleye turmağla kapundan yüzüm döndürmezim
Dâne-i hâlûn behište virmez oğlı virmezim

(gazel, 5 beyit, 109b)

YAHYÂ (?)

Mihr-i 'âlem-tâbdan güller çerâğ-efrûzdur
Nağmesi bülbüllerün ol şûh ile pür-sûzdur
Günc-i halvetden bürüz eyle bu da bir rûzdur
Ey gönül gül devridür vaqt-i nev-i nevrûzdur
Cân bağışlar âdeme bu dem dem-i firûzdur

(Murâd'ın gazelini tahmîs, 5 bend, 82b)

YAHYÂ EFENDÎ (ö.1181/1767)

Mübtelâ-yı miñnet-i dil-dâr ider 'aşk âdemi
Gâh olur Manşûr-veş ber-dâr ider 'aşk âdemi¹²⁷

(gazel, 5 beyit, 15b)

¹²⁵ Rahşan Gürel, Enderunlu Vâsif Dîvanı, Kitabevi, İstanbul, 1999, s.552.

¹²⁶ Ali Enver, Semâ-hâne-i Edeb, s.250.

¹²⁷ İ. Genç, a.g.e., s.494.

ZEKÂYÎ (ö.1227/1813)

Āfitāba baqamam hātırıma yār gelür
Māha noqşān irür ol gice ki dil-dār gelür¹²⁸

(gazel, 7 beyit, 120b)

(?)

Süvār-ı esb-i istiğnā şeh-i mähān mısın kāfir
Sipeh-sālār-ı ceş-i milket-i İrān mısın kāfir
Bu rütbe zūlm idersin mūcid-i tuğyān mısın kāfir
Taḥammül mülküni yıkdın Hülāgū Ḥan mısın kāfir
Bütün dünyāyı yaqđın āteş-i sūzān mısın kāfir

(Nedîm'in gazelini tahmîs, 7 bend, 121b)

(?)

Şol dem ki rūḥ tā'ir-i quds-āşiyān idi
Cān bülbüline gülşen-i vaḥdet mekān idi
Kān-ı ḥafāda cevher-i can bî-nişān idi
Ketm-i 'ademde 'ālem ü ādem nihān idi
Ḥalvet-serāy-ı sırda gönül kām-rān idi
Bir yār idi hemān bir ol yār-i cān idi
Demler o demler idi zamān ol zamān idi

(Müsebbā, 5 bend, 104b)

¹²⁸ Mustafa Zekâyî Dîvanı, Ali Bey Matb. 1288/1871, s.55.

